

Edelleen ennätysistä

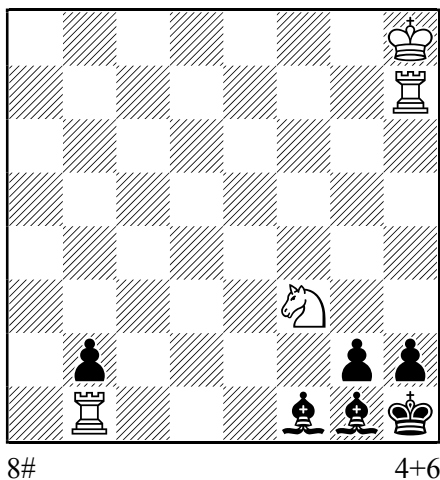
(Tutsari 2/2003)

Edellisessä lehdessä ollut katsaus ennätystehtävien maailmaan kaipaa jatkoa, sillä ennätysten maailma on kaikin puolin avara. Kaksisiirtoisten tehtävien sijasta keskitymme tällä kertaa useampisiirtoisiin matitehtäviin. Viime kerran juttuun oli pujahtanut yksi virhe, sillä C.G.M. Watsonin kaksisiirtoisessa on yhdeksän mustan puolustussiirtoa samalle ruudulle, ei siis kahdeksan. (Tämä virhe on korjattu verkkoversioon - toimituksen huomautus.)

Ennätysten kirjo useampisiirtoisissa tehtävissä on monipuolisempi kuin kaksisiirtoisissa, onhan useammilla siirroilla mahdollista toteuttaa paljon mielenkiintoista. Ehkä tästäkin johtuen ennätykset on parhaiten kartoitettu ja lähdemateriaalia eniten juuri kaksisiirtoisissa mateissa ja erilaisissa asettelutehtävissä. Tästä johtuen nyt esitettävä valikoima on todennäköisesti hieman hajanainen, mutta toivottavasti jokainen lukija löytää kirjoituksesta jotain kiinnostavaa.

Aloitukseksi sopii majesteetillinen marssi. Valkea kuningas voi kulkea laudan reunaa pitkin seitsemän ruudun ja siirron verran, jos kuningas sijaitsee valmiiksi nurkassa. Ajatuksen voi esittää useaan eri mekanismiin perustuen, yhden taloudellisimmista löysi yhdysvaltalainen Vincent Eaton:

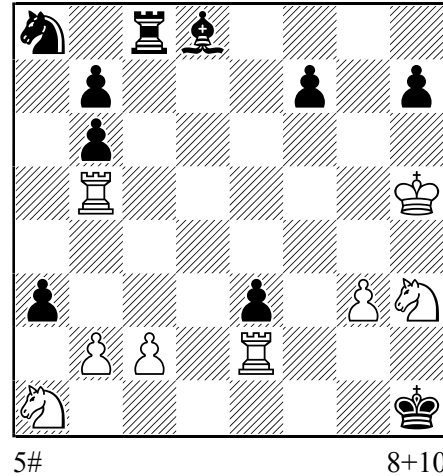
Vincent L. Eaton
Chess Review 1939

Ratkaisun logiikan selittää se, että valkea ei päästä Lg1:tä siirtymään shakilla: 1.Kg8 Lc4+ 2.Kf8 Lf1 (lähetin on palattava, sillä se on ainoa keino estää Txb2#) 3.Ke8 Lb5+ 4.Kd8 Lf1 5.Kc8 La6+ 6.Kb8 Lf1 7.Ka8! Musta on siirtopakossa, valkearuutuinen lähetti ei voi enää shakata ja 8.Txb2# on väistämätön.

Yksi klassisia tehtäveteemoja on sotilaan siirtymisen alkuruudultaan viidessä siirrossa korotusruutuun. Teemalle on annettu nimi *excelsior* Henry Longfellowin erään runon mukaan. Excelsiorin tiukin toteutus on se, että sotilaan marssi tapahtuu matitehtävissä ja viidessä siirrossa, joista viimeinen on siis mattisiirto. Yhdysvaltalainen ”ongelmakuningas” Samuel Loyd julkaisi kohta puolitoista vuosisataa sitten tällaisen tehtävän, joka elää yhä.

Samuel Loyd
The Era 1861

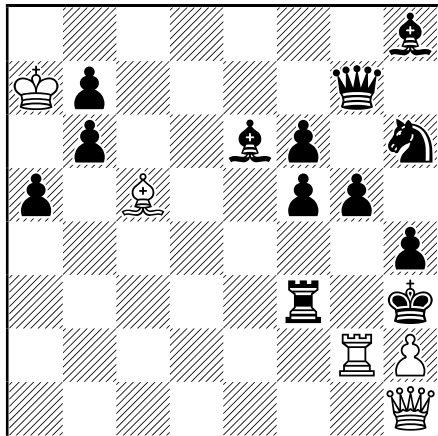

Hieno ratkaisu soljuu seuraavasti: 1.b4! uhkaa 2.Tf5 ja 3.Tf1#, johon mustan paras vastaus on 1.-Tc5+. No, sotilas jatkaa juhkakulkuaan: 2.bxc5 (uhkaa 3.Tb1#) 2.-a2 3.c6 uhkaa jälleen 4.Tf5 ja 5.Tf1#, jonka musta aikoo torjua lähettillään. 3.-Lc7 (ajatuksena 4.Tf5? Lf4!) 4.cxb7! ja mitä tahansa musta siirtääkin, niin urhea valkea sotilas tekee matin 5.bxa8D#, koska musta ratsu on ei pääse kohtaloon pakoon.

Excelsior voidaan esittää mitä erilaisimmissa tehtävissä, monimutkaisista satushakkitehtävistä alkaen. Huomiota voi myös kiinnittää siihen, millaisia sotilaan siirrot ovat, sotilashan siirtyy joko suoraan eteenpäin tai lyödessään viistoon. Loydin tehtävässä tapahtui molempia siirtotyyppäjä, venäläinen Leonid Kubbel sen sijaan päätti esittää idean lyöntisiirroin. Siirtoluku kasvaa, sillä ensimmäinen siirto ei voi olla kaksoisaskel.

Leonid Kubbel

2. palkinto *Shahmatni v SSSR 1939*

7#

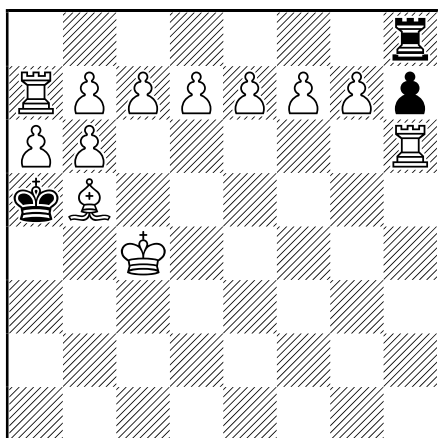
5+13

Alkusiirron 1.Tg1! jälkeen musta voi torjua mattiuhun vain tornillaan, mutta 1.-Tf2 2.Lxf2 Ld5 3.Dxd5 ja 4.Dg2# johtaa nopeaan loppuun. Parempi on siis uhrata torni sotilaalle, josta alkaa näyttävä, ratsukorotukseen päättyvä lyöntirallin: 1.-Tg3 2.hxg3+ Kg4 3.gxh4+ Kh5 4.hxg5+ Kg6 5.gxh6+ Kh7 6.hxg7+ Kg8 7.gxh8R#!
Mahdollisuus 5.-Kf7 saa vastauksen 6.Dh5+ Kg8 7.h7#, ja aikaisemmassa vaiheessa oli myös sivumuunnelma 3.-Kf4 4.Ld6+ Ke3 5.Tg3+ Kd4 6.Dd1+ Kc4 7.Dd3#.

Tehtäviä, joissa tavoitellaan mahdollisimman monta eri sotilaan korotusta, on leegioittain. Eräs perussävytys on esittää liuta korotuksia kuningattareksi. Tämä on tehty taidokkaasti jo kolmen siirron matissa, esimerkiksi näin:

Imre Telkies

British Chess Federation Tourney 1935

3#

12+3

Alkusiirto 1.Kb3! antaa pakoruudun ja uhkaa jatkoa 2.gxh8D (2.-Kxb5 3.De5#). Muunnelmat ovat 1.-Kxb5/Tg8/Tf8/Te8/Td8/Tc8/Tb8/Ta8 2.gxh8D / fxg8D/exf8D/fxe8D/dxc8D/cxb8D/bxa8D

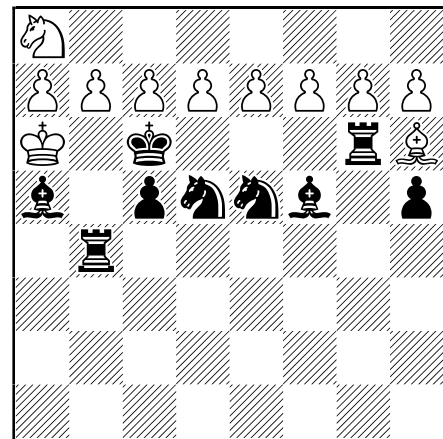
Kolmen siirron mateissa on tapana kirjoittaa muunnelmat valkean toiseen siirtoon asti, ajan ja tilan säästämiseksi. Mustan viimeisen siirron ja valkean mattisiirron löytäminen katsotaan yleisesti jäävän lukijan vastuulle, niin tässäkin.

Mattitehtävissä korotusjuhlia voi viettää useissa muunnelmissa, kuten edellä Telkiesin tehtävässä, tai vain yhdessä muunnelmassa, jonka on siis oltava melko pitkä. Esimerkin jälkimmäisestä ja peräkkäisiä korotuksia tarjoaa yhdysvaltalaisen William Shinkmanin kahdeksansiirtoinen, jossa valkean jokainen siirto on ratsukorotus.

William Shinkman

Deutsche Schachzeitung 1908

(versio A. Chéron)

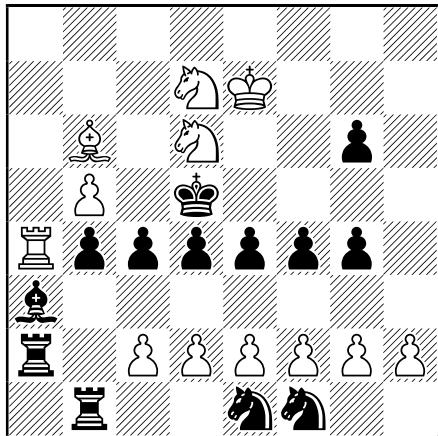
8#

11+9

Ratkaisu kulkee kuin luotijuna, hieman monotonisesti mutta tehokkaasti ja turhia kiemuroita välttäen: 1.b8R+ Txb8 2.axb8R+ Kd6 3.c8R+ Ke6 4.d8R+ Lxd8 5.exd8R+ Kf6 6.g8R+ Tg8 7.fxg8R+ Kg6 8.h8R#

Ennätystehtävien esittely päättyy tällä kertaa sotilaallisesti. Sotilaan erikoissiirtoa, ohestalyöntiä, esittää ilmeisesti ennätyskellisesti ranskalainen André Chéron. Hän oli johtavia ennätystehtävien kokoajia ja laatijoita, lisäksi lopputehtäväteoreetikko ja pelaajakin ennen joutumistaan tehtäväshakin lumoihin. Tehtävän ratkaisussa kannattaa huomata, miksei milloinkaan käy valkean sotilaan yhden ruudun mittainen siirto, etenkin siirroissa 2.-6., vaan nimenomaan kaksoisaskel.

André Chéron
Journal de Genève 1976

7#

12+13

Ohestalyöntejä tapahtuu yhteensä kuusi, kas seuraavasti: 1.h4! gxh3 2.g4 fxg3 3.f4 exf3 4.e4+ dxe3 5.d4 cxd3 6.c4+ bxc3 7.Td4#

RSM Jorma Paavilainen